

INTERPRETACIJA SVETEGA PISMA V CERKVI

9. DIAHRONI POTEK

(gledamo zgo. pogled)

Gre za razvoj besedila v teku časa. Koraki temeljijo na procesu nastajanja.

1. *Tekstna analiza*

Kako tekst približati izvirniku. Kateri rokopisi so na voljo.

2. *Jezikovna in semantična analiza*

Po besednem zakladu, ki nastopa. Značilne besede za pisca.

3. *Analiza literarnih vrst*

Kakšne literarne vrste obstajajo (prilike, čudeži, uvodi...). Lukov evangelij ima posvetilo, ki je posvečen določeni osebi (Teofil).

4. *Analiza zgodovinskega okolja*

Življenjsko okolje, (grški) svet, v katerem je besedilo nastalo. Kdaj je nastalo? Npr.: Lu 1,5 (»v dneh Heroda, ..«).

5. *Analiza virov in tradicij*

Pride v poštev za SZ besedila.

6. *Redakcijska analiza*

Pomeni urejanje besedila in urejevalec je avtor.

10. SIHRONI POTEK

Ukvarja se s preučevanjem bibličnega besedila in odkrivanje novih vidikov, razlaga besedila samega v sebi.

Kakšno je ustaljeno besedilo danes:

☆ **Govorniška analiza** sama v sebi ni nova metoda. Nova je njena notranja uporaba za intr. SP. Številna preučevanja so posvetila veliko pozornosti *govorništvu, ki je navzoč v SP*. Vsak govorniški položaj prinaša navzočnost 3 prvin:

- ☆ *govornik*
- ☆ *govor (besedilo)*
- ☆ *poslušalstvo*

Novo govorništvo razlikuje, zakaj je določena uporaba jezika učinkovita in prepričljiva; proučuje slog in sestavo. Novo govorništvo obrača pozornost na prepričljivo sposobnost govornice SP.

☆ **Pripovedna analiza** je posebno pozorna *na prvine besedila, proučuje način, po katerem je zgodba povedana*. Na besedilo gleda kot na »ogledalo« - svet pripovedi - ki vpliva na bralčev način gledanja. Od pripovedne eksegeze se zahteva, da v novih zgodovinskih okoljih ovrednoti načine sporočanja in pomena. Analiza pogosto olajša prehod od pomena besedila v njegovem zgo. okolju k

pomenu, ki ga ima za današnjega bralca. Izpostavlja se kako pripoved nagovori poslušalca in kdaj se poslušalec počuti nagovorjen od govornika.

- ☆ **Semiotska analiza** obrača svojo pozornost na dejstvo, da je vsako biblično besedilo skladna celota, ki se podreja natančnim jezikovnim gibalom. *Gre za raziskave izražanja in medbesedilnosti.* Podrobno analiziramo samo del besedila.

PRILIKA: primerna pripoved + sekundarna pripoved

A: v 12	predstavitev človeka plemenitega rodu
B: v 13	človek in 10 služabnikov
C: v 14	podložnik in človek
A': v 15a	vrnitev človeka ko postane kralj
B': v 15b-26	kralj in služabnik
C': v 27	kralj in sovražni podložniki

Semiotska analiza se opira na 3 glavna načela:

- ☆ **načelo imanence:** vsako besedilo sestavlja pomembno celoto
- ☆ **načelo sestave pomena:** išče nasprotja, skladnost med besedili
- ☆ **načelo slovnice besedila:** vsako besedilo upošteva neko slovnico

11. PRISTOPI

a) ***pristopi, ki se opirajo na IZROČILO:***

- ☆ **kanonični** – nastal v ZDA in izhaja iz ugotovitev, da zgo.-kri. metoda včasih naletava na težave. ***Ta pristop poudarja teološko nalogo interpretacije in se giblje samo v okviru vere.*** Vsak biblični spis interpretira v moči kanona SP. Kanonični pristop ukrepa proti pretiranemu vrednotenju tega, kar se predpostavlja, da je izvirno in prvotno. Ta pristop srečuje veliko težav, še posebno ko poskuša opredeliti »kanonični pristop«.
- ☆ **pristop s pomočjo judovskih inter. izročil** – SZ je svojo dokončno obliko v judovstvu dobila v zadnjih štirih, petih st. pred začetkom krščanstva. Ena izmed najstarejših prič judovske int. SP je ***Septuaginta*** (grški prevod SP). ***Aramejski targumi*** predstavljajo še eno pričo. Stara judovska izročila omogočajo boljše poznavanje SP, posebno še Septuaginte. Pomemben vir za int. ***NZ je judovska zunaj-kanonična literatura*** (apokrifi).
- ☆ **pristop s pomočjo zgo. učinkov besedila** – ta pristop temelji na 2 načelih:
 - ~ ***besedilo postaja enkratno, kadar se srečuje z bralci, ki ga spreminjajo***
 - ~ ***sprejem besedila, ki je lahko posamičen in skupen***

Pristop si prizadeva, da bi izmeril razvoj int. SP v teku časa z ozirom na povpraševanja bralcev (npr.: branje vsake pesmi = kaže nam, kako je bila ta knjiga sprejeta v preteklosti).

b) ***pristopi s pomočjo ZNANOSTI O ČLOVEKU:***

- ☆ **sociološki pristop** – gre za natančno poznavanje družbenih navad v različnih okoljih, prispeva k razumevanju gospodarskega, kulturnega in verskega delovanja bibličnega sveta.

- ☆ **pristop s pomočjo kulturne antropologije** – ta pristop je povezan s sociološkim. Antropološki vidik se ukvarja s področjem drugih vidikov, ki odsevajo v jeziku, v veri, v umetnosti, v oblikah, v plesih... Torej poskuša opredeliti značilnosti različnih vrst ljudi v njihovem družbenem okolju.
- ☆ **psihološki in psihoanalitični pristop** – pomaga bolje razumeti biblična besedila kot življenjske izkušnje in pravila vedenja. Pomaga razvozlati človeški jezik Razodetja; pomaga k boljšemu razumevanju pomena obredov in bogoslužja, daritev...

c) **pristopi, ki se opirajo na GIBANJA:**

- ☆ **osvobodilni** – kot teološko gibanje se je utrdila v začetku 70-ih let. Izhodišče ima v gospodarskih, družbenih in političnih okoliščinah Latinske Amerike, 2. vatikanskem koncilu in v generalni konferenci 1968. Ne uporablja posebne metode, ampak izhaja iz lastnosti družbeno-kulturnih in političnih vidikov in širi biblično branje, ki je usmerjeno v potrebe ljudstva. Nagiba se k branju, ki se rojeva iz položaja, ki ga živi ljudstvo (npr.: živijo v okolju zatiranih, potem v SP iščejo »hrano«, ki omogoča up). Teologija osvoboditve **vsebuje prvine, in sicer: globok pomen Božje navzočnosti, ki rešuje; vztrajanje.**

- ☆ **feministični** – tri oblike:

~ **radikalna:** popolnoma zavrača avtorstvo SP

~ **neo-ortodotska:** sprejema SP kot preroško in lahko tudi koristno, kolikor se uvršča na stran šibkejših (ženske)

~ **kritična** – poskuša odkriti položaj in vlogo krščanske ženske v Jezusovem gibanju

Posebno uporablja zgo-kri metodo, dodaja pa še 2 merili: *feministično merilo in sociološko.*

POMEN: večja dejavnost žensk – uspele so dojeti navzočnost, pomen in vlogo ženske v SP in v Cerkvi.

12. **»FUNDAMENTALISTIČNO« BRANJE SP**

FB izhaja iz načela, da je treba SP brati in interpretirati dobesedno. To pomeni besedarsko, ki izključuje vsak napor za razumevanje SP. Tako nasprotuje uporabi zgo-kri metode in tudi vsaki drugi znanstveni metodi.

FB se je začelo v dobi reformacije iz zaskrbljenosti za zvestobo dobesednemu pomenu SP. Pojem fundamentalizma se navezuje na Ameriški biblični kongres v New Yorku leta 1895. Konservativni protestantski eksegeti so tedaj opredelili 5 točk fundamentalizma:

- ☆ besedna nezmotljivost SP
- ☆ Kristusovo božanstvo
- ☆ Kristusovo deviško rojstvo
- ☆ nauk o nadomestni zadostitvi
- ☆ vstajenje teles ob drugem Kr. prihodu

F ima prav, ko vztraja pri božanskem navdihu SP, pri nezmotljivosti Božje besede, vendar zahteva odločno pritrnitev nad strogim naukom – zavrača kritičen odnos in raziskave. Zavrača priznanje, da je Božja beseda bila izrečena v človeški govorici in da so jo uredili pisci po Božjih navdihih. Biblično besedilo obravnava, kot bi besedo za besedo narekoval Duh.

Brez potrebe vztraja pri nezmotljivosti – posebno glede zgo dejstev. Za zgo ima vse, kar je povedano z glagoli v pretekliku. Ne upošteva rasti evangeljskega izročila.

F pristop je tvegan, ker privlači osebe, ki iščejo biblične odgovore na svoja življenjska vprašanja. Takšen pristop jih lahko slepi. F vabi v neko obliko samomora misli – vstavlja v življenje napačno gotovost.

13. HERMENEVTIČNA VPRAŠANJA

a) Filozofske H

Sodobna FI hermenevtika je opozorila na **vklučenost subjektivnosti v spoznanju**. Številni sodobni pisci so **poglobili sodobno H teorijo in njeno nanašanje na SP**. Med njimi bomo posebej imenovali **Rudolfa Bultmanna, Hansa Georga Gadamerja in Paula Ricoeurja**. Nakazali bomo osrednje misli njihove FI, ki zadevajo interpretacijo SP.

☆ **Sodobni pogledi**

~ **BULTMANN:**

Ugotavljal je **kulturno razliko med I. in XX. stoletjem** in poskušal doseči, da bi stvarnost, o kateri govori SP, **govorila sodobnemu človeku**. Zato je vztrajal na **predrazumevanju**, ki je potrebno za vsako razumevanje, in izdelal teorijo o eksistencialni interpretaciji NZ spisov.

Ko se B sprašuje **o pravilnem pojmovanju**, ki naj določa vprašanja, na podlagi katerih bi današnji človek mogel razumeti SP, hoče **odgovor najti v Heideggerjevi eksistencialni analitiki**.

~ **GADAMER:**

Enako podčrtuje **zgo razdaljo med besedilom in njegovim interpretom**. Razvije teorijo o hermenevtičnem krogu. Predrazumevanje in predpojmi, ki zaznamujejo naše razumevanje, izhajajo iz izročila, ki nas nosi. Interpret mora stopiti v pogovor s stvarnostjo, o kateri govori besedilo.

~ **RICOEUR:**

Misli, da je treba podčrtati predvsem **pomen**, ki ga je dal vlogi oddaljitve kot predhodne potrebe za pravilno dojetje besedila. **Prva razdalja obstaja med besedilom in njegovim piscem**, ker dobi besedilo, brž ko je izdelano, določeno samostojnost v odnosu do svojega pisca; začenja se razvoj pomena. **Druga razdalja obstaja med besedilom in njegovimi naknadnimi bralci**; upoštevati morajo svet besedila v njegovi drugačnosti. Zato so za interpretacijo potrebne metode literarne in zgodovinske analize.

Verski jezik SP je:

- ☆ simbolični jezik, ki »daje misliti«
- ☆ jezik, v katerem je nenehno odkrivanje bogastva pomena
- ☆ jezik, ki je usmerjen v presežno stvarnost in hkrati spominja človeško osebo na globinsko razsežnost njenega bitja.

☆ **Koristnost za eksegezo**

Vprašanje, ki se postavlja vsakemu interpretu je: **katera hermenevtska teorija omogoča pravilno razumeti globoko stvarnost, o kateri govori SP, in jo izraziti tako, da bo imela pomen za današnjega človeka**.

Nekatere H teorije **niso bile primerne za interpretacijo SP**. **Eksistencialna B interpretacija, zapira krščansko oznanilo** v omejitve posebne FI. Poleg tega je **zaradi predsodkov**, ki tičijo v osnovi te H,

versko oznanilo SP izpraznjeno večjega dela svoje objektivne stvarnosti in se hoče podrediti antropološkemu sporočilu. FI postane merilo za interpretacijo, namesto da bi bila orodje za razumevanje tistega, ki je osrednji predmet vsake interpretacije: oseba Jezus Kristus in odrešenjski dogodki, izpolnjeni v naši zgodovini.

Biblična H je del široke H vsakega literarnega in zgodovinskega besedila, je hkrati edinstven primer te H. Odrešenjski dogodki in njihova dopolnitev v osebi Kristusa dajejo smisel vsej človeški zgodovini.

b) Pomeni navdihnjenja SP

Ves napor z zgo-kri eksegeze je v tem, da **določa »edini« natančen pomen današnjega bibličnega besedila v okoliščinah**, v katerih je bilo sestavljeno. Vprašanje ni preprosto in se **ne postavlja enako za vse vrste besedil**.

☆ Dobesedni pomen

Ni samo upravičeno, temveč nujno **poskušati določiti natančen pomen besedil**, kakršna so sestavili njihovi pisci. Dobesedni pomen SP je tisti, ki so ga **naravnost izrazili navdihnjeni človeški pisci**. Ker je sad navdihnjenja, je ta pomen hotel tudi **Bog, glavni pisec**.

Ali je dobesedni pomen **samo en**? Na splošno, **da**; vendar ne gre za popolno načelo, iz dveh razlogov. Po eni strani se človeški pisec lahko **hoče hkrati nanašati na več stvarnih ravni**, po drugi strani pa tudi kadar se zdi, da ima človeški izraz samo en pomen, **lahko božansko navdihnjenje vodi izraz tako, da dobi dvojno vrednost**. Dobesedni pomen je od začetka odprt za nadaljnji razvoj, ki se uresničuje pri »ponovnem branju« v novih okoljih.

☆ Duhovni pomen

Pomen, ki ga izražajo biblična **besedila, ko se berejo pod vodstvom Svetega Duha v okolju Kristusove velikonočne skrivnosti in novega življenja, ki iz nje izvira**.

Kadar se besedilo nanaša naravnost **na Kristusovo velikonočno skrivnost ali na novo življenje**, ki iz nje izvira, je **njegov dobesedni pomen tudi duhovni**. To je običajno v NZ. Duhovni pomen se **ne sme mešati z osebnimi interpretacijami**, ki jih narekuje domišljija.

Eden izmed mnogih vidikov duhovnega pomena je topološki, o katerem se navadno trdi, da ne pripada samemu SP, temveč stvarnostim, ki jih SP izraža.

☆ Polni pomen

Polni pomen se opredeljuje **kot globlji pomen besedila, ki ga je hotel Bog**, ni pa ga jasno izročil človeški pisec. Gre torej za pomen, ki ga biblični **pisec dodeljuje že obstoječem bibličnemu besedilu**, ko ga **prevzame v novo besedilo, ki mu daje nov dobesedni pomen**, ali za pomen, ki ga **nekemu bibličnemu besedilu daje neko pristno učiteljsko izročilo ali neka opredelitev**.

Polni pomen je mogoče presojati kot samo **drugače imenovan duhovni pomen** bibličnega besedila, v primeru, ko se **duhovni pomen razlikuje od dobesednega**.

14. NALOGE KATOLIŠKE EKSEGEZE (eksegeta) IN NJEN ODNOS Z DRUGIMI TEOLOŠKIMI VEDAMI

a) naloge EKSEGETA:

Ima zelo veliko vidikov:

- ☆ **cerkvena** – to je preučevanje in razlaganje SP z namenom, da postavi vse bogastvo na razpolago pastirjem in vernikom.
- ☆ **znanstvena** – ta katoliškega eksegeta povezuje z njegovimi nekatoliškimi kolegi in z mnogimi znanstvenimi odseki raziskovalcev.

Glavne usmeritve:

Zaželeno je, da poučevanje eksegeze podajajo **moški in ženske** na **fakultetah** (naj bo tehnična usmeritev), v **semeniščih** (pa bolj pastoralna); nikoli pa brez razumske razsežnosti. **Profesorji eksegeti** morajo predati učencem globoko spoštovanje do SP in jim pokazati, da zasluži pozornost in trezno preučevanje, ki omogoča, da bodo bolj cenili **njegovo literarno, zgodovinsko, družbeno, teološko vrednost**.

Ker pa je časa malo, je omejen, je primerno uporabljati 2 metodi poučevanja:

- ☆ **po preglednih povzetkih** – uvajajo v preučevanje celih bibličnih knjig in ne puščajo ob strani nobenega pomembnega dela SZ in NZ.
- ☆ **po poglavljenih razčlenitvah** – skrbno izbranih besedil (uvajanje v eksegetsko dejavnost).

Objave:

Imajo zelo pomembno vlogo za **napredek in razširjanje eksegeze**. Objavljajo se prek tiska, radia, televizije, elektronskih naprav...

Objave na visoki znanstveni ravni so glavno orodje za pogovor, razpravo, sodelovanje med raziskovalci. Po njihovi zaslugi se katoliška eksegeza lahko obdrži v medsebojni povezavi z drugimi okolji eksegetske raziskave.

b) povezave z DRUGIMI TEOLOŠKIMI VEDAMI:

Na eni strani ima sistematična teologija **vpliv na predrazumevanje**. Na drugi strani eksegeza daje **drugim teološkim vedam podatke, ki so zanje temeljna**.

☆ Teologija in predrazumevanje bibličnih besedil

V primeru katoliške eksegeze gre za predrazumevanje, ki temelji na gotovosti vere: SP je besedilo, ki je navdihnjeno od Boga in zaupano Cerкви, da vzbuja vero in vodi krščansko življenje.

Ekseget vzbuja živo in natančnejšo zavest o zgodovinskosti bibličnega navdihnjenja. Dokazuje, da je postopek navdihnjenja zgodovinski: dogajanje v zgodovini Izraela in leto Cerkve; in uresničenje po osebah, ki zaznamujejo okolje.

☆ Eksegeza in dogmatična teologija

Eksegeti pomagajo dogmatičnim teologom, da se izognejo dvema skrajnostima: 1. **dualizem** (ločuje učiteljsko resnico od njenega jezikovnega izraza), 2. **fundamentalizem** (meša božansko in človeško). Da bi se izognili je treba razlikovati brez ločevanja in sprejeti trajno napetost.

Božja beseda se je izrazila v delu človeških piscev. Misel in besede so hkrati Božje in človeške.

☆ Eksegeza in moralna teologija

Naloga eksegeze je tudi, da opredeli pomen zapovedi, prepovedi, sodnih predpisov... in tako pripravi delo moralnim teologom. Ta naloga pa ni preprosta. Na eni strani SP kaže znaten moralni razvoj, ki ima izpolnitev v NZ.

Moralisti imajo zato dobre razloge, da postavljajo eksegetom številna pomembna vprašanja, ki vzpodbujajo njihovo raziskavo.

☆ **Različni zorni koti in potrebno medsebojno vplivanje**

Napetosti med eksegezo in dogmatično teologijo. Iz te napetosti se lahko izrodi spopad, če se z ene ali druge strani zaostrejo upravičene razlike v zornih kotih, dokler se ne spremenijo v nepremagljiva nasprotja.

Naloga eksegetov je, da **natančno razloči pomen bibličnih besedil v njihovem lastnem okolju** (literarni, zgodovinski). Ko je to narejeno je omogočena povezava med eksegezo in poznejšim teološkim pomislekom.

Zorni kot ni isti: 1. **ekseget:** naloga opisna in zgodovinska se omejuje na interpretacijo SP
2. **dogmatična teo.:** naloga spekulativna in sistematična. Teži k popolnoma uravnoteženemu razumevanju krščanske vere.

Eksegeza prinaša najboljše sadove, kadar se udejanja v okolju žive vere krščanske skupnosti, usmerjena k odrešenju celega sveta.

15. AKTUALIZACIJA, INKULTURACIJA SP V ŽIVLJENJU CERKVE

a) **Aktualizacija (čas)**

Z A prilagajamo interpretacijo sodobni miselnosti in govoric. Že znotraj samega SP je mogoče opaziti izvajanje A: starejša besedila so bila ponovno brana v novih okoliščinah.

Načela:

- ☆ **A je mogoča** – zaradi **polnosti svojega pomena**, zato **ima veljavo za vse dobe in kulture – odpira rešitev.**
- ☆ **A je potrebna** – ker so bila besedila pripravljena za uporabo v preteklih okoliščinah in v jeziku različnih obdobij. Potrebno je nanesti oznanilo besedila na sedanje okoliščine in ga izraziti v jeziku, ki je primeren sedanjemu času.
- ☆ **A mora stalno upoštevati zapleten odnos** – ki obstaja v krščanstvu. SP med SZ in NZ, ker se NZ kaže kot dopolnjevanje in preseganje SZ.
Torej, A pomeni iskreno iskanje luči, ki jo vsebuje za sedanji čas.

Metode:

A, ki se je izvajala znotraj SP je v Judovskem izročilu po postopkih (targumi, midraši).

- ☆ Cerkvni očetje so se, da so A biblična besedila, zatekali k **tipologiji in alegoriji.**
- ☆ V današnjem času mora A upoštevati **razvoj miselnosti in razvoj metod za interpretacijo.**
- ☆ Oseba, ki A, a nima eksegetske izobrazbe, se mora zateči k **vodnikom za branje.**
- ☆ Z A SP pojasnjuje številna sedanja vprašanja (položaj žensk, teologijo osvoboditve).

Meje:

A mora upoštevati določene meje. Potrebno se je:

- ☆ **izogibati pristranskemu branju** – ga ne uporabljamo za svoje omejene namene (npr.: Jehove priče).
- ☆ Obsoditi je potrebno tudi vsako A, ki je usmerjena **proti evangeljski pravičnosti in ljubezni** (npr.: tisti, ki skušajo na biblična besedila opreti rasno razlikovanje, seksizem, antisemitizem...).

Tem odklonom se bo A izogibala le s pravilno interpretacijo besedila pod vodstvom cerkvenega učiteljstva.

b) **Inkulturacija (prostor)**

Zagovarja **zakoreninjenje bibličnega oznanila na najrazličnejša kulturna okolja**.

Teološka osnova I je versko prepričanje, da Božja beseda presega kulture, v katerih je bila izražena.

Prva stopnja: obstaja v **prevodu navdihnjenja SP v drug jezik**, ta stopnja se je začela v času SZ, ko je bilo hebrejsko besedilo ustno podano aramejsko in pozneje pisno v grščino. NZ, ki je pisana v grščini, je zaznamovana z dinamiko I, ker prestavlja palestinsko Jezusovo oznanilo v judovsko-helenistično kulturo.

Torej, temeljna stopnja I je prevod bibličnih besedil, ki pa se nadaljuje potem v **drugo stopnjo**, ki je **izoblikovanje krščanske krajevne kulture** (zakonodaja, znanost, umetnost, FI, delo, navade...).

Na krščanskem Vzhodu in na Zahodu se je I SP izvajala od prvih stoletij. Ni še končana, treba jo je stalno obnavljati.

Avtor: Petra Polše

Urednik: Damjan Debevec

OPOMBE:

V tekstu so možne pravopisne in pomenske napake. Uporaba na lastno odgovornost.